

İDARİ YARGI
NOT

Denetim Kavramı ve Türleri

Denetim Kavramı

Kamu yönetimi denilen devasa cihaz, insanlar vasıtasıyla işleyen dolayısıyla insana özgü özellikler taşıyan bir sistem olduğu ve hata, tecrübe veya bilgi eksikliği bazen de kişisel duygular, kamu yönetiminin işlem ve eylemlerini kamu yararına ve hizmet gereklerine aykırı kılabilirdiği için kamu yönetiminin işleyişinin denetlenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Bu denetimin nasıl yapılacağı Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısında belirtilmekte bir işin usulüne uygun yapılıp yapılmadığının incelenmesi denetim olarak tanımlanmaktadır

Yönetimin işlem ve eylemlerinde kişisel, siyasal veya ekonomik bir gaye güdölüp güdülmediği, denetimin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Denetim Türleri

Yönetimin kendi iç işleyişini denetlemesine iç denetim; bir başka kuruluş tarafından denetlenmesine ise dış denetim denilmektedir.

İç denetim, hataların önlenmesi, risk ve zayıflıkların belirlenmesi, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması, yönetim sistemlerinin ve süreçlerinin geliştirilmesi amacıyla yapılan denetimi ifade eder.

Dış denetim ise, kamu kurum ve kuruluşlarının hesap verme sorumluluğu çerçevesinde bütün faaliyet, karar ve işlemlerinin, kurumsal amaç, hedef ve planlara ve kanunlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi işlemidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının iç ve dış denetimi; hukuka uygunluk, malî denetim ve performans denetimini kapsar:

1. Eylem ve işlemlerin ilgili kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuata uygunluğunun denetimi hukuka uygunluk denetimidir.
2. Gelir, gider ve mallara ilişkin hesap ve işlemlerin doğruluğunun, malî tabloların tasdikinin ve mali sistemlerin denetimi mali denetimdir.
3. Yönetimin bütün kademelerinde gerçekleştirilen faaliyet ve programların planlanması, uygulanması ve kontrolü aşamalarında ekonomikliğin, verimliliğin ve etkililiğin, denetlenmesi performans denetimidir.

Baskı Grupları ve Kamuoyu Denetimi

Kamuoyu, toplumu oluşturan bireylerin bireysel görüşlerinin aynı yönde toplanarak, kolektif bir talebe dönüşmesi ve kendini etkin olarak duyuran kanaattir.

Kamuoyu denetimi, yönetimin denetlenmesinde önemli yollardan biridir. Yönetimin işlem ve eylemlerinin örgütlenmiş topluluklar tarafından izlenmesi ve gerektiğinde tepkilerinin, isteklerinin ortaya konması, kamu yönetiminin işleyişine yön vermektedir. Bu yolla bazı hatalı işlemler düzeltilmekte; bazen işlem yapılırken kamuoyu eğilimi gözetilmektedir.

Kamuoyu veya kamu denetimi, denetimi gerçekleştirecek kişi ve toplulukların bilinçlenmesini gerektirmekte olduğundan yönetimin işleyişini izlemek ve yönlendirmek için yeterli birikim ve iradenin oluşması şarttır.

Ülkemizde yönetimin kişi ve topluluklar tarafından izlenmesini ve denetlenmesini sağlayan hukuki araçlar mevcuttur. Anayasanın 2. maddesinde düzenlenen Cumhuriyetin temel nitelikleri, genel olarak bireylerin yönetime katılmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca düşünceyi ifade hürriyeti; basın hürriyeti, süreli ve süresiz yayın hakkı, toplantı hak ve hürriyetleri, çalışanların örgütlenme hakları, seçme-seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları ve dilekçe hakkı kamu denetimini düzenleyen başlıca anayasal düzenlemelerdir.

Seçimler

Halkın kamu yönetimine doğrudan müdahale ettiği önemli bir denetim yolu olan seçimler, yetersiz bulunan yönetim kadrosunun seçimlerde değiştirilmesini ve kamu yönetiminin bir diğer önemli parçası olan yerel yönetimlerin karar ve yürütme organlarının da oluşmasını sağlamaktadır. Halkın oyuna başvuracağını bilen yönetim kadrosu, halkın talep ve eğilimlerine duyarsız kalamayacaktır.

Bilgi Edinme Hakkı

Kamu yönetimine saydamlık ve açıklığın gerçekleşmesi için, bireylerin idarenin işleyişine ilişkin bilgi ve belgelere her zaman ulaşmaları mümkün olmalıdır. Bilgi ve belgelere ulaşma imknı, kamu yönetiminin faaliyetlerinden haberdar olmayı ve varsa usulsüz, hukuka aykırı iş ve işlemleri öğrenmeyi sağlayacaktır. Halkın hatalı işlemleri öğrenme ihtimali, yönetimi dikkatli davranmaya sevk edeceği için dolaylı bir denetim yapılmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarında açıklık ve şeffaflık kavramı, olumsuz olarak görülen gizlilik kavramının giderilmesi ile yönetilenlerin yönetenlerin işlem ve faaliyetlerini denetlemesinin sağlanması düşünceleri üzerine ortaya çıkmıştır. Bireylere daha yakın bir yönetimi, halkın denetimine açıklığı, şeffaflığı sağlama işlevlerinin yanı sıra halkın Devlete karşı duyduğu kamu güvenini daha yüksek düzeylere çıkarmada önemli bir rol oynayan bilgi edinme hakkı sayesinde hem halkın Devleti denetimi kolaylaşmakta hem de Devletin demokratik karakteri güçlenmektedir.

Bilgi edinme başvurusu, başvurulanan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalı, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılmamalıdır.

Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler ile açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler de Kanun'un kapsamı dışında tutulmuştur. Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, Kanun'un kapsamı dışında tutulmakla birlikte bu bilgi ve belgeler kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise bilgi edinme hakkı kapsamı içine alınmıştır.

Açıklanması hâlinde, kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak, kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek, idari ve adli soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, Kanun kapsamı dışındadır.

Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Bilimsel, kültürel, istatistikî, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

Kanunla oluşturulan Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, bilgi edinme hakkı başvurularının olumsuz yanıtlanması halinde idarelerin bu kararlarını incelemekle yetkili kılınmıştır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

Bu yolla yönetime talepler iletilebilir; istenmeyen kararların değışmesi veya kaldırılması için ikazda bulunulabilir.

Herkesin izin almadan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkında sahip olduğu Kanunda belirtilmiş olmasına rağmen toplantıdan en az 48 saat önce toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme kurulu tarafından mülki amirlere bildirimde bulunma zorunluluğu getirilmiş ayrıca mülki amirler tarafından belirlenen yer ve güzergâh dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak imkansız kılındığı için birçok gösteri yasa dışı sayılmaktadır.

Mülki amir, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir.

Dilekçe Hakkı

Anayasamıza göre vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve TBMM’ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir ve kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Kişilerin gerek kendilerini gerekse kamuyu ilgilendiren konularda ilgili birime başvurması, gördüğü hukuka aykırılıkları bildirmesi, ilgili birimin konuyu tekrar ele almasını sağladığı için önemlidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Denetimi

Kanuni idare ilkesi gereğince idare teşkilatındaki birimlerin kuruluşu ve görevleri kanunlarla düzenlenmekte bu işlevi de Yasama Organı yerine getirmektedir.

Doğrudan Denetim

TBMM, yönetimin yetki ve görevlerini belirlemek dışında komisyonlar aracılığıyla ya da Meclis araştırması, genel görüşme, yazılı soru ve Meclis soruşturması yollarıyla da denetleme yetkisini kullanır.

Komisyonlar: Dilekçe hakkı, sadece idareye değil TBMM'ye başvuru hakkını da içermektedir. Bu başvuruları inceleme görevi Meclis Dilekçe Komisyonu'nundur.

Dilekçeler hakkında verilen Komisyon kararları dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir. Bakanlar, Komisyon kararları hakkında yaptıkları işlemleri süresi içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirmekle yükümlü kılınmıştır.

İnsan hakları ihlallerini, başvuru yapılmak suretiyle veya başvuru yapılmaksızın inceleme yetkisine sahip İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yine Meclis çatısı altında önemli bir işlevi olan denetim mekanizmasıdır. Komisyon, insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek, Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası antlaşmalarla mevzuat uyumunun sağlanması için yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek türünden görevleri yerine getirmektedir. Komisyon tarafından yapılan inceleme neticesinde hazırlanan raporlarda, tespit edilen eksiklikler ve gerekli öneriler yer alır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları: TBMM, yönetimin yetki ve görevlerini belirlemek ve yukarıda aktarıldığı üzere komisyonlar aracılığıyla denetlemenin dışında, meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun TBMM Genel Kurulunda görüşülmesidir. Yazılı soru, yazılı olarak en geç onbeş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir. Meclis soruşturması ise Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında 106. madde çerçevesinde yapılan soruşturmadan ibarettir.

Anayasa'nın 106. maddesinde Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiası üzerine TBMM'nin açacağı soruşturmanın usul ve esasları ile hüküm ve sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre; Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. TBMM, üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilmeleri halinde Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

Dolaylı Denetim

Kamu yönetiminin TBMM tarafından denetlenmesi açıklanmıştı. Buna göre yönetimin işleyişinde doğrudan denetim yetkisi kullanılmaktadır. Ancak Anayasa, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Türkiye Millet Meclisi'ne bağlı olduğunu; Sayıştay'ın ise Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetim yaptığını hükme bağladığı için bu iki kurum tarafından yapılan denetim bu başlıkta ele alınacaktır.

Sayıştay: Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştay Başkanı ve üyeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmektedirler.

Bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında TBMM'ye ve kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunmak, kamu mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesini ve kamu kaynaklarının korunmasını sağlamak, kamu idarelerinin performansını değerlendirilmek, hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlamak Sayıştay'ın amaçlarındandır.

Kamu Denetçiliği Kurumu: İdarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemek üzere, daha önce oluşturulan kamu denetçisi, Anayasa Mahkemesi tarafından anayasal dayanağı olmadığı gerekçesiyle Anayasa'ya aykırı bulunmuş ve uygulamaya geçilememiştir. 2010 senesinde yapılan Anayasa değişikliğinde 74. maddeye kamu denetçisine başvurma hakkı eklenerek, Anayasa Mahkemesi'nin belirttiği aykırılık giderilmiştir.

74. maddeye eklenen fıkralara göre: Herkes bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir. TBMM Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler. Anayasa Kamu Başdenetçisinin TBMM tarafından gizli oyla dört yıl için seçildiğini hükme bağlamıştır.

İdari Denetim

Yönetimin işleyişinin hizmet gereklerine ve hukuka uygun olması halinde, diğer denetim yollarına başvurulsa dahi sonuç alınamayacak, bir süre sonra idareye duyulan güven oranında uyuşmazlıklar azalacağı için idarenin kendisini denetlemesi önem taşımaktadır.

İdari denetim, idari birimin içerisinde olabileceği gibi bir idari birimin diğerini denetlemesi şeklinde de olabilir. Aynı birim içindeki denetim hiyerarşik denetimdir. Üst makamlar, astlarını şikâyet üzerine veya doğrudan denetleyerek gereken işlemleri tesis edebilirler.

İdari Vesayet: Merkezi yönetimin yerinden yönetim idareleri üzerindeki denetim yetkisidir.

Yerinden yönetim idarelerinin kendi aralarındaki denetim ilişkisi de dışarıdan yapılan idari denetimdir.

Yargısal Denetim

Kamu yönetiminde denetim türlerinin yetersiz veya etkisiz olması ihtimali sebebiyle, tarafsız ve bağımsız yargı organları tarafından denetlenmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu denetim ise Yargı eli ile yerine getirilir.

Türk Hukuku'nda 1982 yılında idare, vergi ve bölge idare mahkemelerinin kurulması suretiyle ülkemizde iki dereceli idari yargı sistemi kabul edilmiştir. İdare ve vergi mahkemeleri ilk derece mahkemesi, bölge idare mahkemeleri ise itiraz mercileridir. Bununla birlikte Danıştay yüksek mahkeme olarak konumlandırılmıştır. Bölge idare mahkemelerinin istinaf mercii olarak düzenlenmesiyle idari yargıda üç dereceli yargılama sistemine geçilmiştir.

İdari Yargının Gelişimi

İdari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların ayrı bir yargı düzeni içinde yer alan mahkemeler tarafından çözümlenmesi sistemi, Fransa'dan alınmıştır.

İdari rejim, idarenin idari faaliyet ve işlemlerini özel hukukun uygulama alanı dışında tutarak, ayrı hukuk kurallarına tabi kılan, bu kuralları uygulayacak olan idari makamları adli makamlardan tamamen ayıran yönetim sistemidir.

Adli idare, idarenin işleyişinin özel hukuk kurallarına tabi olduğu ve yargısal denetimin genel adliye mahkemelerinde yapıldığı sistemdir.

Kamu kudreti, idarenin kamu yararını gerçekleştirebilmek için özel hukuk kişileri karşısında bu kişilerin rızaları aranmaksızın işlemler yapabilme şeklinde sahip olduğu üstün yetki ve ayrıcalıklardır.

İdari yargının doğumu Fransa'nın tarihsel sürecinde yatmaktadır. Feodal beylerin güçlü idari yapı kurması, yargı yetkisinin Parlement'lar tarafından kullanılması ve Napoléon tarafından yapılan düzenlemeler günümüz idari yargının temelini oluşturur.

Osmanlı Devleti'ndeki idari uyuşmazlıkları ise kazaskerler ve Divan-ı Hümayun tarafından çözüldü.

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Tanzimat sonrasında Fransa örneği benimsenmiş, idari uyuşmazlıklara kadılar değil, mülkiye memurları bakmaya başlamıştır. Meclis-i Vala-yı Ahkâm-ı Adliye idari yargı mercii olarak görev yapmış;

- Şurayı Devlet (Danıştay) ile
- Divan-ı Ahkâm-ı Adliye olmak üzere ikiye ayrılarak, adli ve idari yargı ayırımı tesis edilmiştir.

1876 Anayasası döneminde idari yargı sisteminden vazgeçilmişse de 1924 Anayasası ile idare davalarına bakmak ve idari uyuşmazlıkları çözmek üzere Danıştay (Şura-yı Devlet) kurulması öngörülmüş; aynı sistem 1961 ve 1982 Anayasası'yla da sürdürülmüştür.

İl idare kurulu, merkezi idarenin taşra teşkilatında yer alan il idaresinin, istişari ve idari nitelikte görevleri yerine getiren, valinin ya da görevlendireceği vali yardımcısının başkanlığı altında hukuk işleri müdürü, defterdar, milli eğitim, bayındırlık, sağlık, tarım ve veteriner il müdürlerinden oluşan bölümdür.

Danıştay

Kuruluş ve Üyeler

Anayasa'nın 155. maddesine göre Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Danıştay'ın idari görevleri de bulunmaktadır. Danıştay, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

İmtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri, bir kamu hizmetinin özel hukuk tüzel kişisi tarafından kurulmasını veya kurulmuş bir kamu hizmetinin belli bir süre sözleşmecinin kendi kar veya zararına işletilmesini öngören şartlaşma ve sözleşmelerdir.

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nda ise Danıştay; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

Danıştay'ın meslek mensupları, Danıştay Başkanı, Danıştay Başsavcısı, Danıştay başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerdir. Danıştay üyeleri, idari yargı hâkim ve savcıları ile Yasa'nın 8. maddesinde sayılan idari görevlerde bulunanlar arasından seçilir.

İdari yargı hâkim ve savcılar arasında yapılacak atama, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca; diğerleri ise Cumhurbaşkanı'nca yapılır. Cumhurbaşkanı, Danıştay üyelerinin dörtte birini seçme yetkisine sahiptir. Danıştay Kanunu 8. Maddesince, Cumhurbaşkanı şu görevleri yapanlar arasında üye seçmektedir:

- Bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik,
- Generallik, amirallik,
- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği,
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği,
- Genel ve katma bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları ile düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlıkları,
- Yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının başhukuk müşavirliği, birinci hukuk müşavirliği, hukuk hizmetleri başkanlığı ve hukuk işleri müdürlüğü

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasında Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.

Daire ve Kurullar

Danıştay, görevlerini daireler ve kurullar vasıtasıyla yerine getirmektedir.

Daireler

Danıştay;

- Dokuzu dava ve
- Biri idari daire olmak üzere, on daireden oluşur.

İdari daire olan Birinci Daire, Kanun'da belirtilen idari görevleri yerine getirir. Birinci Daire'nin inceleyeceği ve karara bağlayacağı veya düşüncesini bildireceği işler şunlardır:

- a. Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri,
- b. İdari makamlar arasında görev ve yetkiden doğan uyuşmazlıklar,
- c. Kanunlarında Danıştay'dan alınacağı yazılı bulunan düşüncelere ilişkin istekler,
- d. Kamulaştırma Kanunu'nun otuzuncu maddesinin uygulanmasından çıkan uyuşmazlıklar,
- e. İl Özel İdaresi Kanunu gereğince doğrudan doğruya veya itiraz yoluyla Danıştay'a verilen işler
- f. Belediye Kanunu ile Danıştay'a verilip idari davaya konu olmayan işler,
- g. Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için yapılacak teklifler,

h. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin mevzuat uyarınca görülecek işler.

Dava daireleri ise esas olarak bölge idare mahkemelerinin kararlarını, temyiz mercii olarak inceler ayrıca bazı davaları ilk derece mahkemesi olarak çözümlerler.

Danıştay dairelerinde önceden bir başkan ve en az dört üye bulunması gerekirken, 2011 tarihli, 6110 sayılı Kanunla değişiklik yapılmış ve bir dairenin iki ayrı heyet halinde çalışmasına imkân sağlanmıştır.

Danıştay'da;

- Danıştay Birinci dairesi İdari daire;
- Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler Vergi Dava dairesi;
- Diğer daireler ise İdari Dava dairesi olarak belirlenmiştir.

Dava dairelerinin görevleri Başkanlık Kurulu kararıyla belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Dava dairelerinin görevleri arasında aşağıda verilen durumları sayabiliriz:

- İptal davaları ve idari sözleşmelerden doğan davalar yönünden, daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.
- Tam yargı davaları yönünden işbölümü;

- Zarara neden olan idari işlemde doğan uyuşmazlığı çözmekle görevli daireye göre,
- Zarar idari eylemden kaynaklanmışsa hizmetin niteliğine göre belirlenir.

İptal davası, idari işlemlere karşı menfaati ihlal edilenler tarafından, yetki, şekil, konu, sebep ve maksat unsurlarından birinin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla idari yargıda açılan davadır.

Tam yargı davası, idari işlem ve eylemlerden dolayı hakları ihlal edilenler tarafından bir hakkın yerine getirilmesi, uğranılan zararın yerine getirilmesi ya da eski durumun iadesi amacıyla idari yargıda açılan davadır.

Merci tayini, idari yargı düzenine dâhil mahkemeler arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarında, davanın hangi mahkeme tarafından görüleceğine bölge idare mahkemesi ya da Danıştay tarafından karar verilmesidir.

Danıştay Genel Kurulu

Danıştay Genel Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler ile Genel Sekreterden oluşur. Danıştay Genel Kurulu, Danıştay Kanunu ve diğer kanunlarla verilen seçim görevleri ile diğer görevleri yapar ve Danıştay Kanunu'nda öngörülen içtüzük ve yönetmelikleri kabul eder.

İdari İşler Kurulu

İdari İşler Kurulu, idari daire başkanı ile her takvim yılı başında Başkanlık Kurulunca idari daireden seçilecek iki üye ve her dava dairesi başkan veya üyeleri arasından seçilecek bir üyeden oluşur.

Toplanma ve görüşme yeter sayısı dokuzdur. Kararlar oyçokluğu ile verilir.

İdari İşler Kurulu;

- Kamu hizmetleriyle ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini;
- Kanunlarda Danıştay İdari İşler Kurulu'nda görüşüleceği yazılı olan işleri;
- İdari Daireden çıkan işlerden Danıştay Başkanının havale edeceği işleri inceler, karara bağlar ve görüşünü bildirir.

İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları

İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları; Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları ve bu davalarda esas hakkında verilen kararlara karşı yapılan temyiz başvurularını inceler ve karar bağlar.

Toplantı ve görüşme yeter sayısı İdari Dava Daireleri Kurulu için on beş, Vergi Dava Daireleri Kurulu için ise on birdir.

İçtihatları Birleştirme Kurulu

Danıştay Kanunu'nun 18. maddesine göre, İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, dava daireleri başkanları ve üyelerinden kurulur.

İçtihatları Birleştirme Kurulu, adından da anlaşılacağı üzere, Danıştay kararları arasındaki farklılıkları gidermekle görevlidir.

İçtihat; yüksek mahkemelerin, maddi bir olayı veya hukuk kuralını ne şekilde yorumladıklarını, anladıklarını ortaya koyan kararlarıdır.

Danıştay dairelerinin kararları, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması halinde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra uyuşmazlık konusu kararlar incelenir ve içtihadın birleştirilmesine karar verilmektedir.

Kanun, içtihatların birleştirilmesini isteme yetkisini, Danıştay Başkanı, konu ile ilgili daireler, idari ve vergi dava daireleri kurulları veya Başsavcıya tanımıştır.

Başkanlık Kurulu

Başkanlık Kurulu; Danıştay Başkanının başkanlığında, üçü daire başkanı, üçü Danıştay üyesi olmak üzere altı asıl ve ikisi daire başkanı, ikisi Danıştay üyesi olmak üzere de dört yedek üyeden oluşur.

Başkanlık Kurulunun görevleri şöyle sıralanabilir:

- Üyelerin görev yerlerini, dairelerin iş durumunu ve ihtiyaçlarını göz önünde tutarak belirlemek.
- Zorunlu hâllerde daire başkanı ve üyelerin dairelerini değiştirmek.
- Danıştay tetkik hâkimlerinin çalışacakları daireleri, kurulları ve görecekları işleri belli etmek ve gerektiğinde yerlerini değiştirmek.
- Daireler arasında iş bölümünü belirlemek.
- Yetkili merciin neresi olduğu belirtilmemiş olan yönetim işlerini belli etmek veya bu işleri yapmak.
- Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Başkanlar Kurulu

Başkanlar Kurulu, Danıştay Başkanının başkanlığında Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanlarından oluşur.

Başkanlar Kurulunun görevleri arasında;

- Danıştay daireleri arasında çıkan görev uyuşmazlıklarını karara bağlamak,
- Ayrı yargı çevrelerinde bulunan idare ve vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayinini yapmak,
- Danıştay Başkanının Kurulda görüşülmesini uygun gördüğü işleri görüşmek ve karara bağlamak bulunmaktadır.

Bağlantılı dava, aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek hükmün, diğerini etkileyecek nitelikte olduğu davalardır.

Bölge İdare Mahkemeleri

Bölge idare mahkemeleri istinaf merciidirler. İdare ve vergi mahkemelerince verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurularını ve yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlarlar.

Bölge idare mahkemeleri, 06.01.1982 tarihli, 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunla kurulmuştur.

Bölge idare mahkemelerinde; başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve başkanlıkta, dairelerde ve adalet komisyonunda yeterli sayıda yazı işleri müdürlüğü ve idari işler müdürlüğü ile ihtiyaç duyulan diğer müdürlükler bulunur.

Bölge idare mahkemesi başkanı mahkemeyi temsil eder, Bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, alınan kararları yürütmek, Bölge idare mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek gibi görevleri bulunur.

Bölge idare mahkemelerinde;

- Biri idari,
- Diğer vergi olmak üzere en az iki daire bulunur.

Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur.

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu, bölge idare mahkemesi başkanı ile daire başkanlarından oluşur. Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri arasında Daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak, Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak bulunmaktadır.

Bölge idare mahkemesi başkan ve üyeliklerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atama yapılır.

İdare ve Vergi Mahkemeleri

İdari yargı düzeninde doğrudan dava açılabilen ilk derece mahkemeleri idare ve vergi mahkemeleridir. Danıştay Dairelerinde açılabilen bazı davalar dışında idari uyuşmazlıklarda *genel görevli mahkemeler* idare mahkemeleridir.

2576 sayılı Kanun, vergi mahkemelerinin görevlerini şöyle düzenlemiştir:

- a. Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davalar,
- b. Üst bentteki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin davalar,
- c. Diğer kanunlarla verilen işler.

İdari yargı hâkimliği, adli yargıda olduğu gibi, sadece hukuk fakülteleri mezunlarının atanabileceği bir görev değildir. 2018 yılında 703 sayılı KHK ile yapılan değişiklik öncesinde hukuk fakültesinden mezun olanlar dışından alınacak adaylar bakımından, her dönemde alınacak aday sayısının yüzde yirmisini geçmemek üzere ihtiyaç oranında, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idarî bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış veya bunlara denkliği kabul edilmiş yabancı ğretim kurumlarından mezun olmak şartları aranmakta idi. Yani hukuk bilgisine programında yer veren sayılan alanlardan mezun olma ve alınacak aday sayısının yüzde yirmisini geçmeme şartı aranmakta idi. 703 sayılı KHK ile Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 8. maddesinde yapılan değişiklikle bu şartlar kaldırılmış bakanlığın ihtiyaç durumuna göre belirleyeceği diğer alanlarda en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış veya bunlara denkliği kabul edilmiş yabancı ğretim kurumlarından mezun olmak şartı yeterli sayılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki hukuk eğitimi almamış kişilerin hakimlik yapmamaları hukuk eğitimi almayan ancak programlarında hukuk bilgisine yer verilen alanlardan mezun olanlar bakımından da önceden olduğu gibi sayısal sınırlama getirilmesi ya da adaylık sırasında hukuk eğitimi verilmesi yerinde olacaktır. Çünkü hukuk fakültelerinde verilen eğitimin kapsam ve niteliği farklıdır.

İdari Dava Türleri

İYUK'un ikinci maddesinde idari dava türleri şu şekilde sayılmıştır:

- İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları,
- İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,
- Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

İptal Davasının Özellikleri

İptal davası, idari işlemlerin hukuka aykırılıkları sebebiyle, hukuk âleminden kaldırılmalarını sağlamaya yönelik bir dava türüdür. Anayasa Mahkemesi'nin ifadesiyle: "Yönetmel işlemlerin hukuka uygunluğunun denetiminde iptal davası yolu asıldır. İptal davaları, kişilerin kendi yararlarına sonuç almalarını amaçlamakla birlikte genelde hukuka uygunluğu sağlayarak kamu yararını gerçekleştirir." Diğer bir ifadeyle *iptal davası* ; idari işlemlere karşı menfaati ihlal edilenler tarafından, yetki, şekil, konu, sebep ve maksat unsurlarından birinin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla idari yargıda açılan davadır.

İptal Davasının Şartları

İptal davası açılabilmesi için konuya, davacıya, davalıya, dava açma süresine ve mahkemeye ilişkin bir takım şartların bir araya gelmesi gerekir. İdari işlemlerin hukuka aykırı olduklarından dolayı, iptalleri için dava açılabilmesinin ilk koşulu, ortada dava konusu edilebilir bir işlem bulunmasıdır. İptal davası, kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işleme karşı açılabilir.

İdari işlemlere karşı iptal davası açılabilmesi için davacının, fiil ehliyetine sahip olması gereklidir. Fiil ehliyetine sahip olmayanlar kanuni temsilcileri aracılığıyla dava açabilirler. İptal davalarında diğer boyutunu ise menfaat ihlali koşulu oluşturmaktadır. İdari Yargılama Usulü Kanununa göre iptal davası, idari işlemlerden dolayı menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılabilecektir.

Fiil ehliyeti , bir kimsenin kendi fiilleriyle hak edinebilme ve borç altına girebilme gücüdür.

Kanuni temsilci, bir hukuki işlemi başkasının ad ve hesabına yapan kimsedir.

Yürütmenin Durdurulması

İdari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanmalarının önemli bir sonucu, işlemlere karşı dava açılmasının, işlemin uygulanmasını durdurmamasıdır. Dava konusu işlemin uygulanmaması için, idari yargı mercii tarafından, yürütmenin durdurulması kararı verilmesi gereklidir. İdari yargıda yürütmenin durdurulması, İYUK'un 27. maddesinde düzenlenmiştir.

Hukuka uygunluk karinesi, idari işlemlerin, hukuka uygun olduklarına dair bir yargı kararına gereksinim duymadan hukuka uygun kabul edilerek ilgililer üzerinde hukuki sonuç doğurmasıdır.

Dava açılmasının işlemin uygulanmasını durdurmaması, işlemde kaynaklanan olumsuz sonuçların, bireylere ve topluma zarar vermesi ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple, dava konusu işlemin verebileceği zararların önlenmesi için Danıştay ve idare mahkemelerine işlemin uygulanmasını durdurma yetkisi tanınmıştır. İYUK'un 27. maddesine göre yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için;

- a. İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması,
- b. İdari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yasal Düzenleme

İdari yargı yerlerinin verdikleri iptal kararları kendiliğinden sonuç doğurmamaktadır. İptal kararları geçmişe etkili olduğundan yani yapıldığı andan itibaren hükümsüz kılındığından idarenin iptal kararlarını yaşama geçirmek için birtakım işlemler yapması veya eylemlerde bulunması gerekmektedir. Tam yargı davalarında ise hükmedilen tazminat miktarlarının tahsili için genel hükümlere başvurulmaktadır.

İdari yargı mercileri tarafından verilen kararlar kendiliğinden sonuç doğurmadıklarından idarenin bu kararların uygulanması için derhal işlem yapması veya eylemde bulunması gerekir.

İdarenin mahkeme kararının kendisine tebliğinden itibaren en geç otuz gün içinde harekete geçmesi gerekir.

İdari yargı mercilerince verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurulmuş olması, mahkeme kararlarının uygulanmalarına engel değildir.

Tam yargı davalarında hükmedilen tazminat en geç otuz gün içinde ödenmelidir. Bu süre içinde ödenmemesi halinde miktar, genel hükümlere göre tahsil edilmektedir.

İptal Kararlarının Uygulanması

İptal davalarında verilen iptal kararları dava konusu işlemi, ilk yapıldığı andan itibaren, geçmişe etkili şekilde hükümsüz kılar.

İptal kararlarının geçmişe etkili sonuç doğurması için idarenin dava edilen işlemi, hiç yapılmamışçasına, tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırmaya yönelik işlem yapması gerekmektedir.

Bazı hallerde iptal edilen işleme dayanılarak başka işlemler de yapılmış olabilir. Bu işlemlerle elde edilen hakların geçmişe yönelik olarak geri alınması hakkaniyete uygun düşmezse iptal kararlarının geçmişe etkili olduğu kuralı, somut olayın özelliğine göre değerlendirilerek farklı uygulanabilir.

Düzenleyici işlemlerin iptali halinde iptal kararından önceki düzenleyici işlemin yürürlüğe girip girmeyeceği konusu tartışmalıdır. Danıştay kararlarında önceki düzenlemenin kendiliğinden yürürlüğe girmeyeceği kabul edilmektedir. Öğretide de idari düzenleyici işlemin yargı tarafından iptal edilmesi üzerine, eski düzenlemenin yürürlüğe girmesinin, idarenin yerine geçerek işlem tesisi anlamına geleceği gerekçesiyle önceki düzenlemenin kendiliğinden yürürlüğe girmeyeceği belirtilmektedir.

Tazminat Kararlarının Uygulanması

Yasa koyucu, konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılacağını ve en geç otuz gün içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunacağını düzenlemiştir.

Genel hükümlere göre takip ve tahsil; icra ve iflas hukuku kurallarına göre ve icra daireleri aracılığıyla yapılacağı anlamına gelmektedir.

Tazminat miktarlarının tahsili pek de kolay değildir. Zira İcra ve İflas Kanunu'nun iflas hükümleri Devlete ve kamu tüzelkişilerine uygulanamamaktadır. Yine İcra ve İflas Kanunu'nun 82/1. maddesine göre Devlet malları ile özel kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar haczedilemezler. Bu kural, genel hükümlere göre tazminat alacağının tahsiline engel teşkil etmektedir.

Mahkeme Kararlarını Uygulama Süresi

İYUK'un 28.maddesinde, iptal ve yürütmeyi durdurma kararlarının hangi sürede uygulanacağı düzenlenmiştir. Buna göre söz konusu kararların gerekleri en geç otuz gün içinde yerine getirilmelidir.

Yasa koyucu otuz günlük süreyi yargı kararına uygun işlem yapılması için azami süre olarak belirlemiştir. Dolayısıyla uyuşmazlığın özelliği, kararın uygulanması için daha kısa sürede işlem yapılmasını gerektiriyorsa, idare otuz günlük uygulama süresi olduğu gerekçesiyle, işlem yapmaktan kaçınamaz. Aksi halde idare yargı kararını uygulamamış kabul edilmelidir.

Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda da hükmedilen miktarın da en geç otuz gün içinde ödenmesi gerekmektedir.

Yargı Kararlarının Uygulanmaması İhtimali

Yasa koyucu, idari yargı kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabileceğini düzenlemiştir. Bu düzenleme Danıştay içtihatlarında, idareye ilam icaplarına göre işlem yapmama olanağını tanımadığı, aksine maddi veya hukuki herhangi bir imkânsızlıkla mahkeme kararlarına uygun işlem veya eylem yapılamaması halinde dahi ilgilinin hukukunun korunmasını sağlamak için konulduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Maddi veya hukuki imkânsızlık durumunda, iptal edilen işlemi tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırmak mümkün olmayabilir. Bu durumda dahi idarenin tazmin sorumluluğu devam etmektedir.

Maddi imkânsızlık, idarenin işlem yapmasının fiilen maddi olarak mümkün olmamasıdır.

Hukuki imkânsızlık, idarenin işlem yapmasının hukuki olarak mümkün olmamasıdır.

Çözümler ve Öneriler

Yasa koyucu İYUK'da mahkeme kararlarının uygulanmasını, idarenin hukuk devleti anlayışına bıraktığı için uygulamada kararların uygulanması konusunda sorun yaşanmaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak öncelikle İYUK'un 28. maddesinde öngörülen düzenlemenin hem idareye karşı açılan davalar hem de kamu görevlileri bakımından caydırıcı özellik taşımadığı tespitinde bulunulabilir. Ayrıca Danıştay'ın "manevi tazminatın zenginleşme aracı olmadığı" şeklindeki içtihadı sebebiyle, hükmedilen manevi tazminat miktarlarının düşük olması da bu düzenlemeyi yetersiz kılmaktadır.

Yargı kararlarının uygulanmaması sorununun çözümünde düşünülebilecek bir diğer çözüm kamu görevlilerinin kişisel sorumluluğuna gitmektir. Ancak kamu görevlileri üst düzey yöneticiye karşı dava açmayı tercih etmeyebilirler. Ayrıca, uygulamada, yargı kararını uygulamayan görevlinin belirlenemediği; kamu görevlilerinin kişisel sorumluluğunun bulunmadığı ya da kamu görevlisinin sorumlu olması için uygulamama kastının da gerektiği yolunda mahkeme kararlarının varlığı bu çözümü etkisizleştirmektedir. Zaten 2014'te yapılan değişiklik sonrası artık yargı kararını uygulamayan kamu görevlileri aleyhine tazminat davası açmak da mümkün değildir.

Cezai sorumlulukta da Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri ve bakanların Yüce Divan'a gönderilmesi süreci nedeniyle istenen yarar sağlanamamaktadır.

Kişisel sorumluluk, kamu görevlilerinin hizmetle ilgisi olmayan tutum ve davranışlarından dolayı haksız fiil esaslarına göre sorumlu olmasıdır.

Rücu, idarenin ödediği tazminat miktarını, kişisel kusuru bulunan kamu görevlisinden kusuru oranında istemesidir.

İdari yargı kararlarının uygulanmaması sorununun çözümü için yeni düzenleme önerileri ise şöyle sıralanabilir:

- Yargı kararının gereklerinin yerine getirilmemesi, kamu görevine atanma ve seçilme yeterliliğini kaybettirecek nitelikte bir suç olarak düzenlenmelidir. Ayrıca bu suçun kovuşturulması, doğrudan cumhuriyet savcılarına bırakılmalı, bakanlar bakımından da Yüce Divan'a gönderme yetkisi, Cumhuriyet Başsavcısı'na tanınmalıdır.
- Tam yargı davalarında verilen kararların uygulanabilmesi için ise devlet mallarının haczedilemezliği kuralına, mahkeme ilamlarının infazı istisnası getirilmelidir.
- Son olarak idari eylem veya işlem niteliğinde yargı kararı verilemeyeceğini öngören Anayasa ve İYUK hükümleri kaldırılarak idari yargı kararlarına doğrudan uygulanabilirlik niteliği tanınmalıdır.